

ПОСЛАНИЕ

Баш борчубуз — экономиканы айнытыуу, инсанланы социал излемлерин эмга ырахатлы, къолайлы жашауларын жалчытыуу

Тюне КъМР-ни Парламентини кезуден алгъа чакырылган жыйлыуу Правительствону ююнде бордырылганды. Анга РФ-ни Федерация Советинде республиканы келечилери, Къырал Дума депутатылары, Къабарты-Малкъарны законла чыгарычу, толтуруучу, жер-жерли власть органдарыны къуллукчулары, Конституциялы, Баш, Арбитраж судлери, федерал органдарны КъМР-де бѐлюмлерини таматарлары, Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный, Контроль-эсеплеучу эмга Жамауат палаталары, Айыруу комиссияны оюучулары, вузлары ректорлары, право нияманы сакълаучула, жамауат эм дин организациялары, политика партиялары келечилери эм башкала кытышкандыла. Анда КъМР-ни Башчысы Казбек Кокков республиканы Парламентини Посланиясы бла сѐлешгенди.

АЛГЪА БАРЫУ

Казбек Кокков сѐзюню алында РФ-ни Президенти Владимир Путин Федерал Жыйлыууга Посланияда къыралдыбызны айнытуу жаны бла улуу борчла салганын белгилеп, республиканы власть органдары да алааны башчылыкъга алып ишлегенлерин чертгенди. Биринчиден, Казбек Валерьевич былтыр КъМР-ни социал эм экономика жаны бла айнытыуда жетишилени кеслеринден айтханды. Ол белгиле этген шартларга кѐре, КъМР-де чыгарылган продукцияны ѳлчими 145,6 миллиард сомга жетгенди. Промышленностьта тамамланган жумушла 9,7 процентге ѳсгенди, эл молкде уа, аны алында жыл бла тенгештиргенде, 105 процентге жетгенди. Инвестицияла 7,2 процентге кѳейтилген, 44 миллиард сом болгандыла. Къырал борчу 2,3 миллиарда азайтырга къолдан келгенди. Биз улуу банк кредитлени кайырмай, 170 миллион сомну алганбыз. Бу ахчаны уа социал магъаналы ишлеге къоратырга, кѳп жылланы тамамланмай турган жумушлары толтурууга онгубуз болганды, -дегенди Казбек Кокков.

Ол РФ-ни Президентини май указларыны чеклеринде жарашдырылган федерал программала къалай толтурулгандарына да белгилгенди. Былтыр а алааны тамамлауга 5,630 миллиард сом берилгенди.

ЮЙОРЛЕГЕ - КЪЫРАЛ БОЛУШЛУКЪ

Былтыр салынган борчлары арасында Казбек Валерьевич эм магъаналыдан бирине демографияны санаганды. Арт кезиуде республикада тууган сабилени саны азайып барганына жарысганды. Былтыр аны коэффициентини 1,6-гъа жетгенди, ол къыралда орталыкъ эсепден кѳп эсе да, 2024 жылга дери аны 1,7-ге дери жетдирге борч салынганды. «Болсада бизде тууган сабилени коэффициентини 1,8-ге жетдирге битеу онглардыбыз бардыла», - деп чертгенди республиканы оюучусу.

Алай болур ючюн а, докладчы акъыл этгенича, юйорню, аналыкны, сабиленини даражаларын кѳтѳрюрге керекди. КъМР-ни Башчысы Владимир Путин Посланиясында юйорлеге къырал болушлукъну тюрлю-тюрлю

амалларын белгилегенин эсгертип, Парламентге бла Правительствого алааны жашауда бардыруу жаны бла тийишли мадарла толтурууга, бюджетге тюзетилеу киийирге буюрганды.

2019 жылда орталыкъ айлыкны 5,2 процентге ѳдѳрюрге онг болганды. Алай аны къыралда болган ѳлчеме жетдирге борчла салынгандыла. Казбек Валерьевич иш хакыны ѳдѳрюу система халда бардырылгана кереклисине эс бурганды.

Демографияны игилендируню энтта бир амалы - сабилени школга дери билим беруу учрежденила бла жалчытыуу. КъМР-ни Башчысы белгиле этген шартларга кѐре, былтыр 940 жангы окуу жер къыралганды. Алай 2021 жылы ахырына дери энтта 2 минг сабийге садикледе жерле болууга кереклисин айтты. Правительствого бу ишни тамамларга буюрганды.

РЕСПУБЛИКАНЫ КЕЛПР КЮНЮ - ЖАШ ТЕЛЮ

Республиканы андан ары жашауу, айныуу да жаш телюню къолунда болганын белгилгенди докладчы. Аны себепли уа ѳсѳп келген телюню окутуу, юйретуу баш магъана жумушладан бирини деп Казбек Валерьевич шѐндюю усталыкъла, IT технологияла юйретуню сингдирге кереклисине да эс бурганды.

Бюджетибизни 30 проценти билим берууге къоратылады. Аны хайырандан Нальчикде 1,2 минг сабийге эшклеринден бирини реформаланы фонду бла къол салынганды дегенди.

Шахарлада, элдеде жашагъанлары таза суу бла жалчытуу кѳп жылладан бери жамауатны жарыстып келген кемчиликледен бирини, алай власть органдары бу ишни да къолга аладыла. Сѐз экологияны игилендируню, къалгъан-къулгъанлары жарашдырууну юсперинден да бурганды.

КъМР-де культура объектлени жангыртууга энци магъана берилди. Сѐзге, былтыр тѳрт маданият юй ишленгенди, экси жангырылганды, элдеде 8 автоклуб алынганды, башка жумушла толтурулгандыла. КъМР-ге Театрлары юйон битдирге 753,6 миллион сом белонди. «Аны 2021 жылда хайырлангана берирге керекбиз. Бу мекям культура арагъа бурлулгунна ишеклим жокъду», - деп чертгенди Казбек Кокков.

приниматель да элине болушурга хазыр болганына ийнама», - деп къошханды ол.

Сѐз фахмулу сабилени ачыкълауу эм юйретуню, «Антарес», «Кванториум» дегенча къошакъ билим берген системаланы муниципал къыралыуда айнытууну, иши усталыкъланы даражаларын кѳтѳрюню юсперинден да бурганды. Бийик билим берууну юсонден айтылганды, вузлада программада республикада производство бла байламы болууга, экономикага керекли устала хазырларга да белгиленгенди.

ОНКОЛОГИЯ АРАНЫ БИТДИРИГЕ

Саулукъ сакълауу юсонден айтханда, Казбек Кокков баш борчладан бири республикада инсанланы орталыкъ жашуу ѳмюрлерин 80 жылга жетдируу болганын эсгергенди. Хар инсан да саулукъ сакълауу системаны онглары бла чырмаусуз хайырларыча мадарла, элдеде адамланы саулукларына багынуу игилендируу жаны бла амалла да белгиленгенди. Посланияда. Къыралда биринчи медицина болушукъ берген бѐлюмени (элдеде амбулаториялары) жангыртууну программасы толтурулуу башланганын билдирип, Казбек Кокков анга финансла бѐлюнгенди, деп къошханды.

Ол онкологияга къажуу системаны айнытууну юсонден энци айтханды. Жангы диспансерни проект-мета документлери хазырларга буйрукъ бергенди. Сѐз паллиатив болушукъну кенгертиуну юсонден да бурганды.

ЖАШАУ ЖУРГЪЛАНЫ, МАДАНИЯТ МЕКЪЯМЛАНЫ ЮСОНДЕН

Правительствого республиканы инсанларына жашау халларын игилендирича мадарла къуаргана борч салынганды. Ол санда ипотеканы айнытырга, социал аренада амалны кенгертиге, мекьямлары аялуу технология бла ишлетирге болуугу чертилгенди. 2022 жылга дери минг адамны оюла турган 58

КъМР-ни Къыраллыгыны 100- жыллыгын белгилеуо. Аны федерал даражада байрамларга оюну элитгенди. Казбек Кокков власть органдары, жамауат организациялары келечилери да ишлеринде республиканы айнытууну жолун кѳргѳзторге чакырганды. Аны 2022 жылга КъМР-ни 100-жыллыгыны атын берирге керекди деген оюмуна уа залда олтургана къарсла бла тубегенди.

ЭЛ МОЛКЪ, ТУРИЗМ, ЖОЛЛА

Республиканы макроэкономика болуму къыралда орта эсепден арта къалады. Болсада толтуруучу власть органдарга КъМР-де чыгарылган продукцияны ѳлчемин эки кереге кѳейтирге, эл молкде, туризмде, башка сферлада болган онглары толтуракъ хайырлангана, инвестициялары кѳейтирге борчла салынгандыла.

Бюджетибизде уа эл молк экономиканы фидайлы бѐлюмлеринден бирини. Былтыр ѳдѳрюлген продукцияны багъасы 54,1 миллиард сомга жетгенди. Болсада аны ВРП-де ѳлчемин эки кереге кѳейтирге, тыш къыраллага жиберилген продукцияны ѳлчемин да ѳдѳрюрге кереклисин белгиленгенди.

Республиканы жол фондуну ѳлчемин 60 процентге кѳейтилип, 3 миллиард сомга жетгенди. Аны хайырандан а регион магъаналы жоллары ишлетирге (17 километр) эмга жангыртууга (46,6 километр) къолдан келгенди. Быйыл а улуу проектленден бири - Нальчикде Киров орамны жангыртуу. Аны жылы ахырына тамамларга белгиленди, алай Казбек Кокков аны 1 сентябрьге дери бошарга онг болганын айтханды.

«Къоркъусуз эм тынгылы жолла» программаны чеклеринде 432 миллион сом бѐлюнгенди, ол а жол миллион андан ары игилендириге онг берликди. Жылы ахырына дери «Шимал» эм «Кюнчыгъыш» вокзаллары битдирирге мурат барды. КъМР-ни Башчысы инфраструктураны къуаргана, адамла барган жерлерине къыйнамай жетерча битеу мадарла этерге кереклисин да белгилгенди.

БЮДЖЕТ АХЧАНЫ АЯРГА

Белгиленген жумушлары толтуруу ючюн а къырал борчу азайтыуу, ахчаны аялуу къоратыуу амалларын сингдирге, коррупцияга къажуу ишни селѳетмеге кереклисин да белгиленгенди. «Бюджетни фидайларын 3,3 миллиард сомга кѳейтирге, аны 44,5 миллиард хажетирге борчулду. Хау, ол кыйын иш, алай онгларыбыз бардыла», - деп къошханды Казбек Кокков.

Посланияда жамауат къоркъуусулукъну жалчытууну, амалыкъланы азайтыуу, жолда жѳрюню жѳрүшлери толтурууну, терроризмге, экстремизмге къажуу ишни тирилууну юсперинден да айтлады.

Ахырында Казбек Валерьевич жамауат власть органдардан тюзюкюню, алгача къайгырыу болурун сакълауларын эсгертенди. «Алага биз туура этген тарихле сейир тойюлдоде, жарышлары кетерилмесе, Билмегенча этип, тынгыла турурга жарамайды. Владимир Путин бир жол къыралны баш борчу - адамлада къуллукъ этюдо, деген эди. Биз ма бу сѐзлени башчылыкъга алып ишлерге борчлубуз», - дегенди КъМР-ни Башчысы.

Посланияга тынгылагъандан сора КъМР-ни Парламентини спикери Татьяна Егорова битеу белгиленген борчла толтуруулукъларын, комителге алааны тамамлау жаны бла мадарлары сѳзкерилерин чертгенди. Депутатла, къол кѳтѳрюу, Посланияны къабыл кѳргенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Посланиясыны юсонден Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини БЕГИМИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бегим этеди:
1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Посланиясында белгиленген болумлары бла оюмлары къабыл кѳрюрге.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини комителери Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Посланиясында белгиленген болумлары толтуруу бла байламы мадарла бек алгача къаралары жалчытырга керекдиле.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели

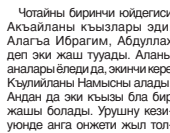
Т. ЕГОРОВА

Нальчик шахар, 2020 жылы 26 февралы, №109-П-П

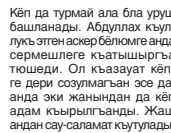
Улуу Хорламышы

Чотайны биринчи юйдигеси Акбайланы кызылары эди. Алагуя Ибрагим, Абдуллах деп эки жаш тууду. Аяны аялары өлөдүдө, экинчи көрө Куйуиланы Намысына алады. Андан да эки кызы бла бир жашы болады. Уруну кезинде анга оңкейи жыл тол-

Жангыз суратны дайым кёкжорегине кысып турганды

Кыргыздары жаз чагызда, кете эдиле жаша кызауага Ата журтунан душман аскерлеринден кыруулан. Кими сау-саламат кытайды жыны, жуугун, ахусун кууандыры. Башкалары уа кылауа узак жерге душманга бла сермеше, жан бердиле. Бирлерни аны халдарын жетиле алперине, акуларын сыйкыт эдиле. Бирлер уа кызауага кеткенери бла таушусу, чуусу дүмп болуп кыдыла.

Жангыз суратны дайым кёкжорегине кысып турганды

Көп да турмай ала бла уруш башланды. Абдуллах кылауа эткен аскер бөлгөмө анда сермешере кытайшыргыа тошеди. Ол кызауат кёпге дерин созулмаган зо да, анда эки жанындан да көп андан кырылганды. Жаш андан сау-саламат кылууды.

Жангыз суратны дайым кёкжорегине кысып турганды

Юсюндөн айтамда, юйдигеси Айтша соргонно кезиндеде Кыргызыстанга Кызыл-Кыялга тошеди. Анда кыруулуша ишлей тургандай, тизден аурулгетди. Андан, андан да ёксоз кыргызан Фатиматыкыны уа Куйуиланы Аубекни кызы Талтыхан ёсдоргиди.

Тапландыруу

Окыутунуу каетестөөдү кётюрюуге кыайгыра

Бюгонюнде «Окыуту» миллет прокете эн Федерал кырал билим беруу стандартлагыа тишшилликке мекямлада салынган борчла тындырылды. Управление бидиргенича, байылгы жылда Эбрус районда битеулю махемеледе окыутуланы саны жетишсиз сабыйге көп болганды, ол көрмюдө 3550-ге жетгенди. Школга дерин бөлмөледө 1555 жашкыкы бла кызыкчык юйрендиле.

Улуу

Пассажирыны саны кётюрюуге кыайгыра

Кыабарты-Малкьарда жашаганга жуукк кезиде хауа транспорт бла Краснодарга, Согиче эмда Симферопольга учарга боллуктуула. Аны юсюндөн регион аэропортуу пресслужбасындан билдирдиле.

Улуу

Пассажирыны саны кётюрюуге кыайгыра

Белгилесиче, «Победа» бюгонюккө дерин да Нальчикден Москвага бла Санкт-Петербургга буа. Буа жылда да ахшы турденуле саккалдыла. Москвага энтта да кыошак рейсле боллуктуула. Санкт-Петербургга уа терк-терк учар амал чакырылдыкы.

ОСМАИЛПАНЫ Хысыс

Улуу

Пассажирыны саны кётюрюуге кыайгыра

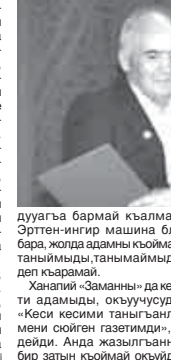
Анган тышында да, юсюбюздөг жылда аэропортуу тегерегин зал халга келтирип мурат барды. КыАСЫМПАНЫ Аминат.

ЮЙЮР

Намыс - берекетни эмда насышны тутуругуу

Намысы, адепли, ариу кылыктыкы адамданы саягынасык, бек алгыз акылыла Шайуаланы Ханайи бла Аминат келдиле. Ала кыаиде да юлгөкө айтырча, тукумда, тиреде утай, республикада белгилу юйрөлдөн бирлериди. Кыалай өктемленме мен ала бла жуукк болганыма, бек улуду хурметим алауа.

Анга көп миллетни келечилери южорюидиле. Ол аяны кыайсын да бир бирге тазан ирет бла ариу кезден кыарагыа юйрөдиле. Алай болмаса, арагында шүкүлдө, не тенгиле боллукк тоюлдою, деп эсгертеди. Уулуга-гичеге да сый-намыс бериге кереклисин арымай айтып турды.

ОСМАИЛПАНЫ Хысыс

Дуугага бармай кыалмаз. Эрттен-ингири машина бла биде. Энди ол хар тутууа деп, биягы кыураныкыны бюнорунга алып, биз самолёттан тошоп, юйге жеттинчи, бизден алгач кый сооп, саккап тура эдиле.

Сейрлик адамла бла ушакыла

«Хорламышларымы атама жораларга сюеме»

«Марина, иги кесекден берип ариу спорту кыооп, сабыйге тренерик этесе. Россиянин чемпионатына уа кыалай тошогенсе?»

«Тюзон айтам, кесим да сунмай тургандай. Эки айны ичинде жаруарлымы тохтауу бардырып турганды. Чемпионатта уа биринчи жерге чыгарма деп да турмаганма, алай насыр манга кыанат кыкандыны.»

«Спорту бу торюосю бла ненча жылында корюшип башлаганса? Эни аны нек сыйлаганса?»

«Жаболаны Музафарны кызы Марина тэжкюндө ИТО-дан Россияни спортуу устаксы. 1997, 1998 эмда 2003 жылдада Шимал Кавказны биринчиликтерине уллу жетишимге жеткенди. Андан сора Шотландияда жаш телюно арасында бардырылган европалы эришүүлөе хорлаганды, Россияни бир ненча чемпионаттарын аяны болганды. Эни дайылы кыра бл буру бардырып тургандай.»

«Кел заманы КМР-ни Билим берүү эм илму министрствосунуу специализациялан жашкыкылары ёсдорун турганды. Бусугагыда уа Норильски Талнах районунда 30-чу номерли мектепте физкулугурадан устактык эдиле, сабыйлени да тэжкюндө юйрөтти.»

«Иги кесек заман озгандан сора ол Россияни Екатеринбургда бардырылган чемпионатында, 68 килограмм ауруулукта эрише, биринчи жерге чыкканды. Андан сора да, спортка көп уллу жетишимге келди болганды. Аны бла байталмы мен, Норильске телефону бла селешип, таулу кызы бла ушакк эттени.»

«Спорта берилгенгени кыуунга чырмауулук этгенмиди?»

«Мектепни мен алтын майдалга башаганма, университетни уа - кызыл дипломга. Кертиди, хорлам - ол тохтамай кыыйн салынуу, да бостуу жаруура этюнуу, тренери да аягуш иштенуу излеген затты. Алай бу эки затха мени южорет тартауны ючюн ала бир бирлерине чырмау этмегендиге.»

